

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

L. W. G. Blokhuis

DE eis van het Verbond

Hosea 6 : 6. Want in liefde heb Ik behagen en niet in slachtoffer, in kennis van God en niet in brandoffers.

IN DE DAGEN VAN HOSEA heeft de HERE Verbondskinderen gedood door de woorden van Zijn mond. Waarom hebben de profetische woorden er zo fel op in moeten hakken? Omdat bij alle godsdienstige ijver en bij alle kerkelijke drukte het voornaamste verwaarloosd werd: DE LIEFDE. „Immers, uw liefde is als een morgenwolk en als een dauw, die in de vroegte vergaat” (vers 4).

Iemand, die een tijd in Jeruzalem geweest is, schreef over het klimaat van de stad, dat na een nacht van dauw 's morgens een dichte nevel alles omhult. Als de zon opgaat, lost die nevel zich op in losse, vlokkige wolken, die gewoonlijk binnen enkele uren geheel verdwijnen.

Zo was het met de liefde van de gemeente. Onbestendig, vluchtig. 't Leek heel wat, maar het was vlug verdwenen.

Daarom heeft de HERE er door de profeten op ingehouwen. Want God heeft behagen in liefde. Hij stelt liefde veel hoger dan slachtoffers.

Samuël had tot Saul gezegd: Heeft de HERE evenzeer welgevallen aan brandoffers en slachtoffers als aan het horen naar des HEREN stem? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffers, luisteren beter dan het vette der rammen. (I Sam. 15 : 22).

En die gehoorzaamheid bestaat in liefhebben. God is liefde. En Hij wil liefde.

„Altijd die liefde”. Die klacht wordt vandaag vernomen. Sommige klaggers gaan zover te verzuchten, dat het spreken over liefde eenzijdig Nieuwtestamentisch is.

Dit is toch wel een ernstige vergissing.

Mozes en de profeten prediken de liefde. Mozes: Nu dan, Israël, wat vraagt de HERE, uw God, van u dan den HERE, uw God, te vrezen door in al Zijn wegen te wandelen; Hem lief te hebben... (Deut. 10 : 12). En de profeten: Hij heeft u bekend gemaakt, o mens, wat goed is en wat de HERE van u vraagt: niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God — (Micha 6 : 3).

In liefde heb Ik behagen en niet in slachtoffers.

DE HERE VRAAGT LIEFDE. Dit is DE eis van het verbond.

Daar hebben de kerkmensen uit de dagen van Hosea geen erg in gehad. Daar zijn later de strenge Farizeërs blind voor geweest. En de geest van het Farizeïsme stak telkens het hoofd op. Wat godsdienstige regels nakomen, wat inzettingen der ouden onderhouden, wat „vrome” plichtplegingen afwerken — dat is wel te doen voor het vlees.

In Israël rookten de altaren. Er werd veel geofferd.

Maar een tijdgenoot van Hosea, die andere grote „kleine” profeet — Amos — doet de boodschap horen. „Ja, als gij Mij brandoffers brengt, en uw spijsoffers, heb Ik daaraan geen welgevallen, en uw vredeoffer van mestkalveren wil Ik niet aanzien... Maar laat het recht als water golven, en gerechtigheid als een immer vloeiende beek” (Amos 5 : 22, 24). Een immer vloeiende beek. Die is bestendig. Daar kun je op aan. Israëls liefde was als een morgenwolk. Mooi om te zien, maar onbestendig, in een ogenblik vervlogen.

Wee de gemeente, die offers, eigen offers, eigen activiteiten, hoger stelt dan het liefhebben en kennen van den HERE. Het gevaar is acuut, dat we onze eigen werken hoger aanslaan dan de grote werken Gods. Dat we drukker zijn met onze offervaardigheid, onze mooie kerkgebouwen en onze nieuwe orgels,

onze organisaties en onze toogdagen dan met dat wat de HERE vóór alles eist: het liefhebben en kennen van Hem. Die twee woorden, liefde en kennis, betekenen hier ongeveer hetzelfde. Ze betekenen de toewijding aan de God van het Verbond, de hartelijke toewijding in trouwe liefde, die niet prat gaat op wat WIJ HEBBEN, maar die vraagt naar de wil van den hemelsen Vader, in iedere situatie.

Punt één is nooit onze offervaardigheid. Punt één is luisteren. Luisteren naar de stem van den HERE. Dan zal Hij ons tot een God zijn en dan zullen wij Hem tot een volk zijn (Jeremia 7 : 21-23).

Wie offert zonder liefde en kennis van God, heeft het middel voor het doel aangezien en het doel uit het oog verloren. Dat is nu de meest letterlijke zin van het woord: zondigen. Het Hebreeuwse woord voor zondigen betekent: het doel missen.

Hosea is niet tegen offers. En wij zijn niet tegen kerkorgels en tegen organisaties op gereformeerde grondslag.

Maar Hosea verkondigt het Woord van God in een tijd vol vormendienst. Hij ziet dat Gods volk vergaat, omdat het geen kennis heeft, geen geloofskennis van den HERE. Je kunt de duurste offers brengen met een onbekeerd hart. Je kunt godsdienstig bezig zijn, kerkelijk goed meelevend, „goed staan” en toch stiekem doorlopen op je **eigen** weg en leven naar je **eigen zin**. Dan zit de vroomheid alleen maar aan de buitenkant.

De profeten kunnen onze ogen scherpen voor het levensgrote gevaar van het formalisme. Godsdienst zonder liefde is hol en ijdel. Een lege vormendienst.

Onze hoogste Profeet en Leraar zegt hetzelfde. Tweemaal heeft de Here Jezus Christus dit woord van Hosea aangehaald, in het huis van den tollenaar Mattheüs en in een woordenwisseling met Farizeërs over de sabbat (Matth. 9 : 13 en 12 : 7).

Meer dan offeren is het liefhebben van den naaste en het kennen van God.

Offeren is niet verkeerd. Het is de vraag maar HOE wij offeren.

Punt één is de liefde en punt twee is het offer. Als u den HERE kent in Zijn lieven Zoon en als u de vrede najaagt met uw broeders, breng dan met een vrolijk hart uw offers van lof en dank.

„Wanneer gij dan uw gave brengt naar het altaar en u daar herinnert, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat uw gave daar, vóór het altaar, en ga eerst heen, verzoen u met uw broeder en kom en offer daarna uw gave” (Matth. 5 : 23-24).

Kerkelijk leven

Bijbelgebruik I

Tot de schriftuurlijke wasdom in Christus behoort ook een toenemen in een recht en onderscheidend gebruik van de Heilige Schrift. De Schrift wordt onder ons gelukkig veel gebruikt, met het grote risico, dat ze ook wel verkeerd gebruikt wordt.

Zulk een misplaatst en verkeerd gebruik van de Schrift — we vermijden met opzet het woord misbruik, dat aan opzettelijke boosheid doet denken — trof ons onlangs.

Het Nederlands Dagblad contra de V.G.S.G.

In het Nederlands Dagblad (Geref. Gezinsblad) stond op 17 februari een Ingezonden van de heer J. J. Boersema, praeses van de Vereniging van Geref. Studenten 'Hendrik de Cock' te Groningen. Het is niet zo moeilijk als men dat wil in dat stuk de zwakke plekken te ontdekken en de inzender op die zwakke steen te treffen. Men kan het ook anders doen. Wanneer men zijn Ingezonden leest met de citiek der sympathie, dan beluistert men er een noodkreet in. Onze studerende jongeren staan meer dan vele ouderen begripen in een epicentrum van een aardbeving. Tal van oude soluties blijken niet te passen op de vragen van een nieuwe tijd; bij hun studie komen zij met nieuwe vragen in aanraking, voor welke beantwoording de oude antwoorden niet toereikend zijn. Met name in de theologie, de ethiek, de natuurwetenschappen komen ze met een totaal nieuwe problematiek in aanraking. En zij zien daarbij uit naar de hulp van een oudere generatie. Gelukkig, dat ze daar nog naar uitzien. Het zou kunnen zijn dat zij ook dat vertrouwen reeds hadden verloren. De situatie is bij alle verschil een soortgelijke als in het begin van de twintiger jaren: ook toen zag meer dan een studerende jonge man uit naar de hulp van de ouderen, werd in zijn verwachting beschaamd en ging voor het Gereformeerde leven verloren.

En thans is de toestand deze, dat zij uitzien naar nulp en dat binnen de Gereformeerde kerken een strijd wordt gevoerd over zaken, die aan hun nood voorbij gaan. Reeds meer dan anderhalf jaar woedt de strijd om de Open Brief, en daarmee verband houdende zaken. Wie dat begrijpt rekent het de heer Boersema niet al te zwaar aan, wanneer hij schrijft: „Wat te denken van een discussie tussen een predikant en een hoogleraar op landelijk niveau in de pers, wanneer ze nog geen kilometer van elkaar verwijderd wonen?” In het midden gelaten of hij het heeft over een discussie op landelijk niveau of over een hoogleraar op landelijk niveau, hij zal vermoedelijk wel gedacht hebben aan een Kamper hoogleraar en een Kamper predikant. Het zij in dit verband genoeg op te merken dat de raad van de Gereformeerde Kerk van Kampen publiek geantwoord heeft op een publieke poging van prof. Kamphuis een kerkscheuring in Kampen te rechtvaardigen. Daartoe is deze kerkeraad toch gerechtigd en tot het behoud en herstel van de vrede in de kerk ook verplicht.

Het is echter niet onze bedoeling op dit door ons over het geheel met sympathie en begrip gelezen Ingezonden van de heer Boersema in te gaan. Het gaat ons om iets anders. Slechts nog dit: Hij schrijft dat de fout in ons Gereformeerde leven een Kuyperiaanse is. „Men probeert het geloof te organiseren i.p.v. uit het geloof te werken”. Dat kan inderdaad een fout zijn. Als men n.l. met het organiseren volstaat. Maar als wij uit het geloof willen werken, dan zijn we ook op samenwerking aangewezen en dus op een bescheiden organisatie voor die samenwerking. Maar we geven toe, dan zal er ook samen moeten gewerkt worden.

De kern van hetgeen de heer Boersema schrijft, is dunkt ons dit: „Er is heden ten dage zo geweldig veel te doen op allerlei gebied, dat we ons een verdeeldheid, zoals die tussen de Gereformeerden bestaat, niet meer kunnen veroorloven, tenzij tot grote schade van ons en de Naam van onze ene Heer en Meester. Ik denk bijvoorbeeld aan een thetische benadering van de radicale theologie (bij voorkeur vanuit Kampen), een Bijbelse benadering van de problemen rond oorlog en vrede en de ethiek¹⁾, van de sociale en de natuurwetenschappen.”

We hebben begrepen, dat de schrijver bij de verdeeldheid onder de Gereformeerden gedacht heeft, althans in de allereerste plaats gedacht heeft „aan de vrijgemaakten. En dat hij bij „een

thetische benadering van de radicale theologie” niet een sympathiebetuiging met deze theologie gepleegd heeft, doch bedoeld heeft dat wij niet slechts de antwoorden van deze theologie antitethisch moeten afwijzen, maar naar een positief en Bijbels en Schriftuurlijk antwoord moeten zoeken op de vraag, die deze radicale theologie stelt: „Wat betekent het oude Evangelie voor de moderne mens?” en „Hoe brengen we dat oude Evangelie aan de mens van vandaag?” Het is in de grond der zaak in onze tijd het vraagstuk dat Kuyper en Bavinc in hun tijd heeft beziggehouden: „Hoe brengen we dat oude Evangelie in rapport met het moderne bewustzijn?”

Antwoord van het Ned. Dagblad

Op deze passage uit het Ingezonden antwoordde de hoofdredacteur van het Gezinsblad in een hoofdartikel in hetzelfde nummer aldus:

„Wat zegt onze Heiland over verdeeldheid? Twee dingen.

(A) „Meent niet, dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Ik ben gekomen om tweedracht te brengen tussen een man en zijn vader, tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder; en iemands huisgenoten zullen zijn vijanden zijn. Wie vader of moeder liefheeft boven Mij is Mij niet waardig; en wie zijn kruis niet opneemt en achter Mij gaat, is Mij niet waardig” (Matth. 10 : 34-38).

G. Visee

(B) „Heilig hen in Uw waarheid; Uw Woord is de waarheid. Gelijk Gij Mij gezonden hebt in de wereld, heb Ik ook hen gezonden in de wereld; en Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen worden in de waarheid.

En Ik bid niet alleen voor dezen, maak ook voor hen, die door hun woord in Mij geloven, opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, opdat ook zij in Ons zijn, opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt” (Joh. 17 : 17-21).”

Wij voorzagen deze beide tekstenreeksen van een (A) en een (B). Ze worden n.l. te zamen gebruikt door het Ned. Dagbl. ter voorbereiding van een conclusie. Aldus:

„Onze hoogste Profeet en Leraar spreekt zichzelf niet tegen. Vrede en eenheid, doordat de discipelen het volle Woord Gods geloven, geheiligd worden in de waarheid. Heiligen betekent hier, zoals zo vaak in de Bijbel: afzonderen, afscheiden van de wereld, en bekwamen tot de dienst die God van ons vraagt. Omdat er zo geweldig veel te doen is op allerlei gebied!

Eenheid door waarheid. Daarom noemen we onze belijdenisschriften dan ook Formulieren van Enigheid! En waar die enigheid wordt verworpen ontstaat strijd en verdeeldheid.”

Even verder schrijft het Ned. Dagbl.:

„We hebben in het bovenstaande telkens weer Gods Woord aangehaald, vanuit de Schrift geargumenterd. De voorzitter van de V.G.S.G. „Hendrik de Cock” doet dat nergens.”

Gods Woord doen spreken?

Het is waar, de heer Boersema heeft in zijn Ingezonden geen Bijbelteksten aangehaald. Dat deed het Ned. Dagbl. wel. Maar het is de vraag of het GODS WOORD heeft doen spreken. Dat willen we hier bezien.

In de eerste tekstenreeks (A) spreekt de Here Jezus Christus over de tweespalt en de verdeeldheid, die zijn evangelie brengen zal in de wereld: dat evangelie dringt en dwingt tot een keuze vóór of tegen de Here Jezus Christus, beweegt tot geloof en gehoorzaamheid aan Hem of prikkelt tot verzet. Het is de tweespalt tussen het geloof en ongelooft. „En zo wordt Christus, die in de grond der zaak de Brenger van de vrede is, vanwege de boosheid der mensen oorzaak van strijd” (Calvijn). De Here Jezus Christus bereidt daar zijn discipelen op voor. Het evangelie van Christus zal tweespalt brengen zelfs tussen hen, die zeer nauw aan elkander verbonden zijn, tussen ouders en kinderen. „De liefde tot de onzen mag ons niet

verhinderen, Christus na te volgen, gelijk Paulus zegt: „om Christus' wil heb ik alles schade geacht wat mij tevoren winst was, Phil. 3 : 8” (Calvijn).

Het gaat natuurlijk niet aan met een beroep op deze woorden van Christus elke familieruzie, elke kerkelijke twist, elk geschil in de kring der gelovigen te dekken. Wie zou bijvoorbeeld de twisten onder de afgescheidenen in de vorige eeuw, de geschillen tussen de mannen van A en de broeders van B binnen de verenigde Gereformeerde kerken, de polemieken tussen de Gereformeerden en de Christelijke Gereformeerden in de twintiger en dertiger jaren, en de ruzies in meer dan één vrijgemaakte kerk willen goed praten met een beroep op het woord van Christus: „Ik ben niet gekomen om vrede te brengen op de aarde”? Daarmede zijn de twisten onder de afgescheidenen, de A- en B-broeders, de twisten onder ons niet goed gepraat: zij komen voort uit de zonde, die ook in de gelovigen is overgebleven, uit domheid ook, misverstand, beperktheid, strijdvlust, de wil om gelijk te krijgen. Maar niet uit het evangelie van Christus. De verdeeldheid, waar Christus over spreekt in Mattheüs 10 MOET er zijn, die andere twisten mógen er niet zijn. Tot het aanvaarden van de eerste zijn we geroepen, de vijandschap der wereld moeten we verdragen, het kruis van hun vervolging op ons nemen, zelfs Vader en Moeder niet liefhebben boven Christus. Maar die andere twisten, die uit de overgebleven zonde ontspruiten, dáárvan geldt het woord der Schrift, dat wij ze moeten wegdoen: „U benaastigende te behouden de enigheid des Geestes door de band des vredes”, „in alle deemoed en zachtheid, in lankmoedigheid, liefdevol elkaar verdragend”. Ef. 4 : 2. Daarbij kan het waarlijk wel nodig zijn elkander te bestraffen, terecht te wijzen, weer op de goede weg te helpen. Maar dan strijden we niet aan het front, dat gemarkeerd wordt door: vóór of tegen het evangelie. Dan zijn we bezig binnen de christelijke en kerkelijke veste de vrede van Christus te bewaren en te herstellen.

In de tweede tekstenreeks bidt de Here Jezus Christus om de eenheid van de apostelen in de eerste plaats. Deze mannen moesten het fundament leggen voor de kerk aller eeuwen. God heeft dat gebed heerlijk verhoord: God heeft al deze mannen in de waarheid geheiligd; ook al heeft het tussen hen soms gespannen (Gal. 2 : 11-14); ze hebben één en hetzelfde fundament gelegd; één en hetzelfde evangelie gepredikt; we hebben wel een Pauluskerk en een Petruskerk gekregen; maar er is voor de gemeente maar één enkel fundament, het fundament der apostelen en profeten. En de ene kerk wordt slechts op dit éne fundament gebouwd: als de gelovigen blijven in de Waarheid, in het Woord van God.

En leggen we nu het woord van Christus over de tweespalt tussen het geloof en het ongeloof, Matth. 10 : 34-38 naast zijn gebed om de eenheid der op het apostolisch fundament te bouwen gemeente, Joh. 17 : 17-21, dan zien wij, dat er rond het evangelie van Christus

A. een tweespalt is, die we moeten aanvaarden;
B. een tweespalt, die we af moeten bidden.
Dat zegt hier de Schrift.

Het Nederlands Dagblad begaat nu echter de ernstige fout de tweespalt, die er vandaag in de vrijgemaakte kerken is onder te brengen onder A: dit is een tweespalt, die we moeten aanvaarden, die door God geboden is.

En dat is nu juist het punt, dat met de Schrift diende BEWEZEN te worden.

De hoofdredacteur stelt vast dat er strijd is over de formulieren en Enigheid. Reeds die constatering zou nadere concretisering vergen: Is er onder ons strijd over de belijdenis? En indien ja: is er strijd over al de stukken der leer? Of slechts over bepaalde onderdelen? Over welke? Of is er onder ons verschil van gevoelens over de plaats, de functie van de belijdenis? En wat is dan precies het punt in geschil? Wordt waarlijk de enigheid van de formulieren verbroken? Als dat het geval is, dan is dat een aantasting van de enigheid des geloofs, d.w.z. dan is niet slechts de zakelijke inhoud van de belijdenis, maar ook het Woord Gods, dat geloofd en beleden wordt, in geding. Maar dan dient zorgvuldig te worden in kaart gebracht, wat er nu precies in geding is. Het geroep: „Het gaat om de belijdenis!” brengt wel een soort alarmstemming, maar brengt niemand uit de misère, het brengt er ons allen in.

Maar ook al zou blijken, dat er ten aanzien van enig punt der leer van de Schrift, in de belijdenis beschreven, verschil van gevoelens onder ons zou bestaan, dan nog zou moeten worden aangetoond, dat aan de éne of aan de andere

kant een verloochening van de belijdenis, van de waarheid, in de Schriften geopenbaard, in het geding is: dat we in de A-situatie verkeren, die van Mattheüs 10.

Inter-confessionele geschillen met de Roomsens, de Lutherens, de Dopersen

Nu zijn er van ouds interconfessionele geschillen geweest. Met Rome bijvoorbeeld. En in meer dan één geval hebben onze vaders daarover scherp en schriftuurlijk geoordeeld. Zo b.v. in de Catchismus, waar hij zegt dat degenen, die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf of ergens anders dan bij Christus zoeken, „met de daad de enige Heiland Jezus verloochenen, hoewel zij Hem met hun mond roemen” (Zond 11). Ze aarzelden niet om de mis scherp, hoewel met voorzichtigheid (in de grond der zaak!), een verloochening van de enige offerande van Christus aan het kruis te noemen en een afgoderij, en als zodanig liggend onder het oordeel van God (Zondag 30). Zij hebben in de artikelen 28 en 29 de roomse kerk om haar afgoderij en het vervolgen van degenen, die heilig wilden leven naar het Woord van God als de valse kerk aangewezen. En zij hebben HIER de vijandschap, waarvan Christus in Mattheüs 10 spreekt, herkend; dat ieder schuldig is zich van die 'kerk' af te scheiden „al ware het dat de placaten der overheden en vorsten daartegen waren of dat er de dood of enige lichamelijke straf aan hing”.

Maar er waren ook andere interconfessionele geschillen, b.v. met de Lutherse kerk. In onze belijdenis wordt tegen de Lutherse opvatting van de tegenwoordigheid van de menselijke natuur van de Christus op aarde en met name in het avondmaal duidelijk positie gekozen in het 'extra Calvinisticum' (Zondag 18, vr. en antw. 47, 48). Maar hoe ernstig dat geschil met de Lutheranen ook was, onze belijdenis heeft de Lutherse kerk nimmer als valse kerk veroordeeld.

De interconfessionele geschillen met de Dopersen waren ernstig en van diepgaande aard. Onze belijdenisgeschriften hebben 'n duidelijke antidoperse strekking. Zo b.v. als het gaat over „ontvangen van de Heilige Geest en geboren uit de maagd Maria” in Zondag 14, wanneer daar nadrukkelijk gesteld wordt, dat de Zoon van God „ware menselijke natuur uit het vlées en blóed der maagd Maria heeft aangenomen, opdat Hij ook het ware zaad Davids zij...”. En in artikel 36 van de ned. gel. bel. waar de leer en de practijk der Wederdopers t.a.v. de overheden verworden wordt.

Maar nimmer hebben onze vaders de Dopersen veroordeeld zoals zij Rome deden en nimmer hebben zij gezegd: Tussen de Dopersen en de Gereformeerde kerk staat het Woord Gods zó als tussen Rome en ons. Integendeel: hoe scherp de doperse dwaling ook werd afgewezen, zij begeerden, geheel anders dan met Rome, met deze Dopersen nog „broederlijke samenspreking”.

Zo oordeelden onze vaders met scherpe onderscheiding, met 'discretie’.

Intra-confessionele verschillen

Dit onderscheid maken geldt nog temeer wanneer het niet interconfessionele, maar intraconfessionele geschillen betreft, verschil en geschil niet tussen christenen van verschillende belijdenis, maar van dezelfde. Zo zijn er onder de Gereformeerden, zelfs onder die Gereformeerden, die dezelfde Gereformeerde belijdenisgeschriften hadden, altijd verschillen geweest ook over zaken, die terdege de belijdenis raakten. B.v. over de zaken van infra- en supralapsarisme, een strijd, die van Dordt tot in onze eeuw heeft geduurd; over verbond en doop; over de verhouding van doop en wedergeboorte, zaken, die soms een eeuw lang aan de orde waren. Verdeeldheid over de algemene genade, over de kerk (zichtbare en onzichtbare kerk, de 'pluriformiteit' der kerk enz.); over de onsterfelijkheid der ziel (niet dezelfde als de kwestie van de zgn. tussen-toestand). Over andere thema's: of de kerken een eigen opleiding voor de dienst des Woords moesten onderhouden; over de z.g.n. vroegdoop en dergelijke meer. Niemand zal de betekenis van deze onderwerpen ook voor de vreze des Heren in de practijk ontkennen, maar niemand zal er toch aan denken bij deze intraconfessionele verschillen het Woord van de Here Jezus te pas te brengen: „Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard”.

Zaak van goede discretie

Want DIE woorden sprak de Here Jezus van een strijd, die door het evangelie zelf wordt op-

geroepen, van de tweespalt, waarvoor we niet uit de weg mógen gaan, ook al zou het ons de band aan Vader en Moeder kosten. Hier geldt het voor de vijanden van het kruis van Christus niet uit de weg te gaan, en het kruis van verguizing en vervolging van hun kant op te nemen. Deze tweespalt heeft de Here Jezus Christus ook niet afgebeden (A).

Maar er is ook een strijd, die voortkomt uit onze beperktheid, uit ons gebrek aan geduld om naar elkander te luisteren, uit gebrek aan wil om elkander te verdragen. Maar als we blijven in het Woord van God, biddend, geduldig, trouw, dan hebben we de belofte, dat wij allen zullen komen tot de enigheid des geloofs en der kennis van de Zoon van God. Daar heeft de Here Jezus om gebeden (B). Wie nu in de laatste situatie van spanningen, onbegrip, ongeduld, misverstand onder degenen, die „rein zijn om het Woord, dat de Here Christus tot hen gesproken heeft”, de B-situatie, de woorden van de Here Jezus Christus uit Mattheüs te pas brengt, sticht — we nemen aan zonder dat te bedoelen en zijns ondanks — alleen maar verwarring.

Dat deed de hoofdredacteur van het Ned. Dagblad in dit geval.

Mede doordat hij uitging van de te bewijzen, maar niet bewezen stelling, dat de strijd, de twisten binnen onze kerken, de strijd is die er om des evangelies wil zijn MOET.

Dat schijnt vandaag als axioma te gelden.

Als een stelling, waarvan de juistheid rechtstreeks en zonder bewijs is gegeven.

Dat is niet zo.

Wie poneert, dat hij „de strijd des Heren” strijdt en „het lijden des Heren lijdt” naar Mattheüs 18, dient zich voor het een en voor het ander te legitimeren met de Schrift.

Dat deed het Nederlands Dagblad niet.

Het is waar: het heeft „telkens weer Gods Woord aangehaald”. Of liever: Bijbelteksten. Doch die waren in het verband, waarin ze aangehaald werden, niet ter zake dienende.

Bijbelgebruik II

V. G. S. A. contra Gereformeerd Gezinsblad

Vroegen we in het bovenstaande de aandacht voor verkeerd Schriftgebruik van het Nederlands Dagblad (Geref. Gezinsbl.) tegen de praeses van Groningen (V.G.S.G.), omgekeerd attenderen we op een misplaatst Schriftgebruik van de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam (V.G.S.A.) contra het Geref. Gezinsblad. De V.G.S.A. heeft een brochure uitgegeven over de ontwikkelingshulp aan onderontwikkelde gebieden. Dat was een prachtig initiatief. Een goede zaak dat studenten zich met zo'n onderwerp bezig houden, en als christenstudenten, als Gereformeerde studenten hier de goede weg zoeken.

In deze brochure trof ons echter een minder aangename zaak. Aan de éne kant was de kritiek van het Gereformeerd Gezinsblad op die ontwikkelingshulp opgenomen. Daartegenover stond aan de andere kant een Schriftwoord: „Indien uw vijand hongert, geef hem te eten”.

Nu laten we in het midden of de kritiek van het Gezinsblad op de ontwikkelingshulp, zoals die reilt en zeilt, juist was of niet. Maar ook al zou het Gezinsblad in zijn kritiek de plank misslaan, ja al zou daar van de Schrift uit de scherpste tegencritiek op te leveren zijn, dan was het zaak dat onder geargumenteed beroep op de Schrift aan te tonen. Dat vergt arbeid.

Het gaat niet aan dat met een bijbeltekst af te doen.

We moesten eens leren overeenkomstig de Schrift met elkaar te spreken.

En niet elkaar met Bijbelteksten om de oren te slaan.

Bijbelgebruik III

De Bijbel ongebruikt laten.

Ook dat is een kwaad onder ons.

In verband met de Open Brief zijn er heel wat kerkelijke 'maatregelen' geëist en bereids genomen.

Ds Schoep werd van de synode heengezonden. Ds Brands werd geschorst.

Tegen ds J. O. Mulder werd geëist dat Kampens kerkeraad met hem zou handelen gelijk het getrouwe opzieners jegens een kwade herder betaamt.

TE BERDE

Het nummer van „In de waagschaal” van 2 maart jl. is voor een groot deel gewijd aan Israël. Prof. H. Berkhof deelt mee dat de redactievergaderingen van dat blad vaak gevuld zijn met gesprekken van opgewonden aard. Maar dat het gesprek in de redactie vooral opgewonden wordt, als het gaat over Israël.

„Als Israël in het geding is, gaat onze zgn. objectiviteit er aan. We blijken er, tot onze eigen verbazing, op een ondoorgrondelijke wijze bij betrokken”.

Berkhof schrijft over Israël, J. M. Hasselaar, G. H. ter Schegget en J. J. Buskes. Wie een beetje weet van deze namen kan zich in ieder geval de opgewondenheid wel voorstellen.

Het is dan ook een zaak van groot gewicht. Berkhof verdedigt zijn al bekende standpunt dat Israël, het volk en het land in het licht van de H. Schrift onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. Op zijn minst ziet hij in de staat Israël een „voorteken”. Maar dat is dan ook wel het minste van wat hij ervan zeggen wil. J. M. Hasselaar valt hem daarin bij als hij zegt: „De onsplitbaarheid van de beloften, de eenheid van Israëls geschiedenis als herinnering en verwachting van Sions kinderen en de belijdenis van de éénheid en de „eenvoudigheid” Gods hebben iets met elkaar te maken”.

Buskes weet er geen weg mee. Israël is voor hem een werkelijkheid in het heilshistorisch handelen van God. Tegelijkertijd is het voor hem wat hij noemt een X. Hij wijst erop dat Jeruzalem in de Bijbel de tempelstad was. Daar wilde God wonen en vraagt „Wil God, nu Jezus als de Messias van Israël gestorven en opgestaan is, nog op de bijzondere wijze in Jeruzalem wonen, waarop Hij dat deed voor de komst van de Messias? Heel concreet: woont God in 1968 op een andere wijze in Jeruzalem dan in Amsterdam?” En hij verwijst naar wat de Heiland gezegd heeft tegen de Samaritaanse vrouw.

De meningen staan nogal tegenover elkaar. Zoals dat de eeuwen door het geval geweest is en zoals dat niet alleen het geval is bij de redactie van „In de waagschaal”, maar overal, waar over deze zaken wordt nagedacht.

Het is overigens een bijzonder gelukkig verschijnsel als men er over nadenkt. Het zijn ook belangrijker zaken dan die ons vaak bezig houden en waarover wij (ook wel in de redactie) opgewonden debatten weten te houden.

Het lijkt me duidelijk dat Israël als zodanig omdat het nu eenmaal Israël is, niet kan rekenen op Gods bijzondere zorg. Paulus waarschuwt in de Romeinenbrief de heidenen om niet hooggevoelende te zijn tegenover Israël en ook om niet te menen dat er voor Israël geen toekomst meer zou zijn. Maar in diezelfde brief waarschuwt hij ook Israël. Abraham is de vader van alle gelovigen, ook van de besnedenen, voor hen nl., die niet alleen uit de besnedenen zijn, maar die ook treden in het voetspoor van het geloof, dat onze vader Abraham in zijn onbesneden staat bezat. Alleen vleselijke afstamming is niet voldoende. Onomstotelijk staat echter ook in de Bijbel dat er een einde zal komen aan de vertreding van Jeruzalem door de heidenen.

Alles wat Israël aangaat, raakt evenzeer de kerk uit de heidenen. Op velerlei wijze. Maar ook zo dat wij niet moeten menen uit onze kerkelijke moeilijkheden te kunnen komen zonder Israël. Want „betekent nu hun val rijkdom voor de wereld en hun tekort rijkdom voor de heidenen, hoeveel te meer hun volheid! Want indien hun verwerping de verzoening der wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?”

AMELINK

HOE sprak A. Janse van reformatie?

PROF. KAMPHUIS heeft meer dan eens in „De Reformatie” de naam van A. Janse genoemd, in die zin, dat de indruk gewekt werd, dat zijn spreken in de lijn lag van het spreken van A. Janse. Ook in het Kerkblad van Overijssel, Gelderland en Utrecht las ik eens: „reformatie, zoals A. Janse daarvan sprak”.

Nu vond ik in Janse's boek „Van de Rechtvaardigen” een paar artikelen, waaruit wel duidelijk wordt, hoe A. Janse sprak van reformatie en werk des Heren m.b.t. Afscheiding en Doelantie e.d., een artikel, dat ook over de strijd van onze dagen, meen ik, wel een helder licht werpt.

Bijzondere aanleiding om dit artikel te publiceren was voor mij een artikel in „De Reformatie” van 23 december jl., waarin prof. Kamphuis ingaat tegen de laatste „Verklaring” van ds. Mulder:

„In de eerste plaats zegt de verklaring, dat we dankbaar de vrijmaking een werk Gods (of een reformatie) mogen noemen, als we anderen aan die opvatting maar niet binden. Zie eens aan wát een royaliteit! We mogen dus dankbaar voor een werk Gods zijn, maar eigenlijk dat werk niet eens zó noemen. Want zodra je het zo noemt, zit er altijd een appèl in op hen, tot wie je spreekt. Want van een werk Gods kun je alleen spreken naar de norm van het Woord Gods. En als je dankbaar van een **reformatie** spreekt, zeg je toch dat de kerk tot reformatie is gekomen. Zodra je dat zegt, is er toch in je spreken tot anderen een appèl: 'kom ga met ons en doe als wij'. Maar dat mag niet van ds. Mulder, want daar is al een binding.”

Ook in de volgende artikelen van A. Janse gaat het over spreken van reformatie en van werk des Heren, en over appèl doen op anderen. Maar dat openlijk spreken daarover gelijk is aan een **binding**, dat zullen we daar niet vinden. Omdat juist in deze zaken, van het gelovig spreken over wat de Here deed, sommige scribenten menen, zich op A. Janse te kunnen beroepen, leek het me goed, door de volgende artikelen te laten zien, hóe A. Janse over deze dingen sprak. Daarbij leek het mij voldoende, om A. Janse aan het woord te laten. Ik heb slechts een enkele noot geplaatst, om ergens de aandacht op te vestigen, maar daarmee niet bedoeld te zeggen, dat het louter die uitdrukkingen zouden zijn, waar het om ging.

De vet gezette woorden zijn alle van de schrijver.

A. Janse, Van de Rechtvaardigen, 2e druk, Hfd. 8: „De God der rechtvaardigen”, nummer 5-7. (Deze artikelen zijn eerst verschenen in het blad „De School met de Bijbel”, onder de titel „Lichtstralen uit het Woord”.)

5. Koren- en kafhoop.

Ik doop u met water tot bekering; maar Hij, die na mij komt... die zal u dopen met de Heilige Geest.

De wan is in Zijn hand en Hij zal Zijn dorsvloer geheel zuiveren en Zijn graan in de schuur bijeenbrengen, maar het kaf... verbranden.

Matth. 3 : 11, 12.

„De Here Jezus is gekomen tot het Zijne (tot het volk Israël) maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Jezus' optreden is dan ook aanleiding tot verdeeldheid onder de Joden. Er is een **scheiding gekomen in het volk Gods**. Met het optreden van Jezus worden de geesten verdeeld. En dan begint de zuivering van de dorsvloer. Enerzijds het koren (de kerk), anderzijds het kaf (het ongelovige Joodse volk).”

„Ook in de Christenwereld gaat de Here Jezus nu met Zijn Woord en is Hij bezig te „wannen” op Zijn dorsvloer. **Ook nu is er de scheiding. Ook nu is er reformatie, uitzuivering en verzameling van het koren — en daarnaast de kafhoop, die steeds groter wordt.**”

„De scheiding tussen kerk en wereld — **en de crisis in de kerk**, waardoor Christus gedurig zijn dorsvloer doorzuivert — worden in de Heilige Schrift zeer nadrukkelijk geleerd.

En de levenspraktijk leert het ons ook, **dat de kerk steeds weer doorzuiverd wordt**, als het Woord met kracht op de consciënties dóórwerkt,

zodat enerzijds naar het Woord geluisterd wordt en anderzijds **verzet** opkomt. **Bij iedere reformatie** — eigenlijk in stilte ook onder de gewone prediking en het gewone bijbels onderwijs — voltrekt zich die crisis.”

Hierop komt een reactie van een hervormde, een Ingezonden stuk in „De School met de Bijbel:

6. Bij den Kafhoop?

„Helaas vraagt zijn laatste Lichtstraal om meer of zuiverder licht. Met name zou ik gaarne willen weten, wat de schrijver bedoelt met het woord „reformatie”. Dan haalt de schrijver van het ingezonden twee citaten aan:

„Ook nu is er scheiding” enz., „En de levenspraktijk leert het ons ook” enz.

„Het stukje wekt zeer sterk de indruk, dat er meerdere reformaties op elkaar gevolgd zijn, niet alleen in den overdrachtelijken zin, maar in den feitelijken zin van kerkhervormingen. In ieder geval moet er een groot aantal lezers zijn, die aan de jaren 1834 en 1886 evengoed gedacht hebben, als aan 1517, het jaar van de Reformatie. En dát zou nu juist fataal zijn in verband met den behandelde tekst, vooral ook om het **gemengd** Christelijk karakter van De School met den Bijbel.

Onder de lezers zijn er, die spreken over de reformatie 1886, terwijl anderen wat toen geschied is betreuren en **zondig** noemen. Eerstgenoemden kunnen nu moeilijk anders lezen in dezen Lichtstraal, dan dat zij behoren tot het uitgezuiverde en verzamelde koren; bij degenen, die naar het Woord geluisterd hebben. En, wat erger is, zij zullen hen, die in 1886 niet mede „de Reformatie hunner Kerk

hebben ter hand genomen”, leeren beschouwen zoo niet als kaf, dan toch als liggend op den grooten kafhoop en als behoorend tot hen, bij wie **verzet** opkwam tegen het Woord.

Speciaal de Hervormde lezers mogen zich bij die interpretatie tot den kafhoop rekenen. In het gunstigst geval zijn ze verdwaalde graankorrels, ver in de minderheid tusschen al het kaf, hopen wellicht bij **het** koren in de schuur te komen.”

„En laten we in een gemengd blad voorzichtig zijn met kerkelijke termen als „reformatie”, inzonderheid wanneer het gaat over **de** grote scheidslijn voor leven en dood.”

„Hooachtend en heilbiddend,

Nootdorp.

Joh. J. van Leeuwen.,

„Antwoord van den Heer A. Janse.

Gaarne wil ik, daar de geachte Inzender zoo pertinent naar mijn **bedoeling** vraagt, deze „bedoeling” bekennen. Want er was niets lelijks in tegenover mijn Hervormde Broeders en Zusters. Eerder het tegendeel.

Bij het schrijven van het artikel „Koren- en kafhoop” was bij mij geen andere bedoeling dan de H. Schrift uit te leggen. Speciaal in dit geval bedoelde ik te wijzen op de **concrete historische vervulling** van dat doorzuiveren van den dorschvloer, n.l. de scheiding tusschen die kinderen Abrahams, die Jezus verwierpen, en die kinderen Abrahams, die naar Hem hoorden, welke crisis uitliep op de scheiding van **Synagoge en Kerk**.

Deze crisis en ook die van de ballingschap, waarbij de **HEERE** Zijn volk verwierp, doch het overblijfsel weer behield, (als voortzetting van de ware Kerk aller eeuwen) kan heeten **re-formatie**, hervorming van de Kerk. En de koren- en kafhoop is daarvan een treffend beeld.

Vanzelf dacht ik dan verder bij het schrijven aan de voortgaande crisis, die in de kerkgeschiedenis telkens weer uitkomt, aan de doorgaande doorzuivering van den dorschvloer, die zich ook in onze dagen voor ieders oog voltrekt, aan den „afval” van duizenden gedoopten, aan het verloren-gaan-voor-de-Kerk van vele leerlingen der Christelijke School... en aan de bijeenvergadering der ware Christ-gelovigen door Christus, Die Zijn Kerk in stand houdt. Tegenover den afval van de liberale school staat ook de reformatie van de school — teeken, dat de **HEERE** tot ons wederkeerde.

De voorbeelden van afval en de voorbeelden van behoud zijn in de praktijk voor het grijpen. En **alle** verschijnselen, waarin nog blijkt, hoe de **HEERE** het „Overblijfsel” vergadert en zegent en behoedt tegen de vijanden, iedere verkondiging van Gods Woord, iedere goede Bijbelles, ja, iedere bede om de komst van Zijn Koninkrijk tegenover den afval der wereld, mag in onze dagen **teeken** ¹⁾ heeten, dat de Christus **nóg** Zijn koren vergadert. En het weggaan van vele vijanden Gods uit Kerk en school is daar ook blijk van.

Zoo — in heel zijn omvang — heb ik het woord „reformatie” gezien — als „doorzuivering van Zijn dorschvloer”, als **crisis**-waar-Jezus-predikt.

De geachte Inzender doet me daarom onrecht, als hij zou meenen, dat reformatie voor mij een „kerkelijke term” zou zijn en alsof mijn artikeltje een of andere onderneming op eigen houtje van menschen (om een kerkinstituut op betere grondslagen te krijgen) wilde verdedigen. Geen sprake van. Dat de geachte Inzender zoo iets in mijn stukje heeft gelezen, wijst op een merkwaardige verenging van het bewustzijn.

En nu wil ik eerlijk biechten voor mijn Hervormde Broeders en Zusters, die ik om Christus' wil liefheb, wat er bij 't schrijven van de woorden „reformatie” en „crisis in de Kerk” bij mij opkwam, toen ik het geschreven had.

Ik kan — ook met het oog op den tekst — **niet ontveinzen** dat de reformatie (’t feit, dat de **HEERE** verwerpt en vergadert) **óók** „kerkelijke gevolgen” heeft. Niet **uitsluitend**, niet **allereerst**, niet **altijd**, maar toch „**ook**”. De Kerkgeschiedenis geeft voorbeelden voor 't grijpen in alle eeuwen en in alle landen.

En nu dacht ik onder 't schrijven: als mijn Hervormde Broeders en Zusters zich dat nu eens gingen aantrekken! Zou ik 't woord „reformatie” of 't woord „kerk” maar niet schrappen? Om geen aanstoot te geven? Maar, zegt U zelf, of dat mocht, of dat geen overdreven mensenvrees ware geweest? En nu is het tóch gebeurd, dat iemand zich stootte. Gelukkig heeft hij het dapper gezegd en kan het misverstand worden opgehelderd. Zóó, gelijk de Inzender het uitlegt, is 't in geen

deele bedoeld²⁾. 't Is véél te „kerkelijke” opvatting, of liever „kerkistische” opvatting van het heerlijke woord reformatie (d.i. dat de HEERE Zelf Zijn dorschvloer doorzuivert).

Maar dat er óók kerkelijke zaken bij te pas komen en dat óók 1834 en 1886 aan ieder Christen vragen, of zij slechts onderneming van menschen of „werk van Christus op Zijn dorschvloer door middel van Zijn dienstknechten” is geweest, dat is zeker.

Daarover kan onder Christenen allicht verschil bestaan. En zelfs de felste „Gereformeerde Broeder” zou tegenover zijn „Hervormde Broeder” moeten bedenken, dat Synagoge en Kerk in de eerste Christentijden op menige plaats **niet** tegenover elkander stonden als kaf- en korenhoop³⁾. De geachte Inzender verwijt mij **ten onrechte**, alsof ik de Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken zóó maar als kaf- en korenhoop naast elkander stelde. Zoo eenvoudig zijn zulke dingen niet.

Laat ons — liever dan zulke **absolute** dingen te zeggen — van den Heere begeeren, dat Hij aan alle zijden en in alle „kerken” en scholen moge dóórgaan met het doorzuiveren van Zijn dorschvloer.

En laat ons dan niet ons blind staren op de „kerkelijke gevolgen”, die er óók bij behooren, maar die niet alles zijn⁴⁾.

Reformatie is niet maar een kerkelijke term. Lees Jes. 60 : 14-61 : 4 en Jeremia 31 van de reformatie na de ballingschap. Daar hebt ge de kern. In dezen diepen en breedten zin heb ik „reformatie” bedoeld.

Biggekerke, 21 Aug. 1929.

A. Janse”.

Hierop volgde nog een reactie van de Heer Van Leeuwen, waaruit ik slechts enkele fragmenten citeer:

7. Bij den Kafhoop?

Geachte Redactie,

Tot mijn leedwezen blijkt uit het onderschrift onder mijn ingezonden stukje met bovenstaanden titel, dat de heer Janse mij in 't geheel niet heeft begrepen. De interpretatie van zijn „Lichtstraal”, die ik als **mogelijk** aangaf, kan hij **niet** ter zijde stellen. Alleen tracht hij ze te bedelven onder een vloed van andere uitleggingen en gedachten. Als bij **iedere** reformatie de crisis van scheiding en uitzuivering zich voltrekt, zooals beweerd werd, dan is de kafhoop zoowel als de korenhoop gemakkelijk te vinden voor de leden der zuiverste kerk. Dat het zóó eenvoudig niet is, stond er in 't geheel niet bij: daarop werd door mij reeds de aandacht gevestigd, begrijpend, dat het niet zoo scherp bedoeld werd als gezegd.” „Maar nu het stukje bestemd was voor een blad ten dienste van het **geheele** Christelijk onderwijs, nu eischen **fatsoen en goede trouw**, dat u geen misbruik van uw positie zou maken. U hebt niet het recht, de Lichtstralen uit het **Woord** te vervormen in een **kerkelijk** stuk glas, hoe mooi u ook meent, dat het geslepen is. De samenwerking eischt nu eenmaal zelfbeperking, al behoudt ieder zijn eigen voorstellingswijze.”

„Dat de menselijke kerkmuren scheiden, wat God vereenigd wil zien, is toch al droevig genoeg. Waarom zouden dan op terreinen van gemeenschappelijke arbeid toch telkens hier en daar stukken van die muren moeten verschijnen, zoodat van die gemeenschap nog minder gezien wordt?”

„Hoogachtend en heilbiddend,

Nootdorp.

Joh. J. van Leeuwen”

„Antwoord van den heer A. Janse.

Dat er „kerkelijke twist” opgerakeld wordt in ons „gemengd” blad, dat is toch heusch niet mijn schuld!

Bij 't schrijven van den bedoelden Lichtstraal zat geen andere bedoeling voor, dan te vragen aan de H. Schrift, wat daar staat en aan te wijzen, hoe het vervuld is. Dat ik daarbij als Gereformeerde, niet kon doen alsof sinds 1517 de Heere niets meer van dat werk aan Zijn Kerk heeft gedaan, dat begrijpt ieder toch wel. 't Zou geestelijke tirannie zijn, iemand daartoe te dwingen.

Aan de samenwerking van leden van verschillende kerken op schoolgebied behoef men niet

de voorwaarde te verbinden, dat men bij het uitleggen van Gods Woord moet gaan „zwijgen” en „draaien” om toch geen menschen „zeer” te doen.

Weet u, wat samenwerking onmogelijk maakt? Niet het eerlijk onderzoek van Gods Woord, niet het zeggen van Gods werk in de geschiedenis, **ook niet verschil van meening omtrent een voorval in de kerkgeschiedenis**⁵⁾ — maar wel is de samenwerking van allen, die bij Gods Woord wenschen te leven, in schoolzaken onmogelijk, als er **kerkisme** in 't spel komt.

Kerkisme zou het waarlijk zijn als ik de gelegenheid om artikelen te schrijven in de Sch. m. d. B. waarnam om voor een kerk propaganda te maken. Zoo stelt de heer Van Leeuwen het voor. Dat spijt me erg! Hoe komt hij er aan?

Ik kan uit vroegere no's bewijzen, dat zulks mijn bedoeling niet kon zijn. Door bijna al mijn artikeltjes loopt iets van het gebed om reformatie, om wederkeer van eigenwilligen godsdienst tot het Woord des Heeren. Dát is voor mij de hoofdscheiding. En dát vond aansluiting bij menschen uit allerlei kerken en ook verzet van menschen van verschillende kerken. Daarom schreef ik in no. 42 van den 26en Jaargang van dit blad, 18 April 1929:

„Omdat vertegenwoordigers van beide richtingen (de moderne en de Schriftuurlijke) in verschillende „kerken” van onzen tijd voorkomen, **is samenwerking van personen, die tot verschillende kerken behooren, bij het onderwijs zoogood mogelijk**. De scheidslijn: modern-religieus of Schriftuurlijk loopt door de kerkmuren heen.

Binnen den kring van het Chr. onderwijs is het verschijnsel van „kerkelijke scholen” min of meer toevallig. De verdere ontwikkeling van het Chr. onderwijs zal door bovenstaande tegenstelling en niet door „kerkmuren” worden beheerscht.”

Wat ik daar neerschreef, heb ik bij mijn onderwijs op onze **kerkelijk gemengde** Gereformeerde school te Biggekerke steeds in praktijk gebracht en in mijn werk voor de pers is eenzelfde verlangen naar samenwerking van alle Christenen tegen den geest der eeuw.

Niet de kerkmuren zijn gevaarlijk voor samenwerking en ook niet de onopzettelijke belijdenis, tusschen de regels door bij een schrijver te vinden, dat hij Gereformeerd is, maar wel dat soort kerkisme, dat aan de **Schriftuitlegging** in een gemengd blad als het onze het zwijgen wil opleggen **om menschen te ontzien**. Dát is gevaarlijk.

Dat collega Van Leeuwen zich bezwaard gevoelt over gevaarlijke conclusies, die hij ten onrechte tusschen de regels door las, dat is zijn recht. Als consciëntiekreet vatte ik zijn vorig schrijven op. En daarom erkende ik zijn recht op naderen uitleg.

Nu het echter uit bovenstaand stukje blijkt, dat hij aan alle schrijvers in **De School met den Bijbel** den muilkorf wil vóórdoen als ze onopzettelijk van reformatie na 1517 zouden spreken, nu verzet ik me. **Terwille van de gezonde samenwerking op de basis van Gods Woord tegen den geest der eeuw**. Hier is geestelijke dwingelandij en kerkisme, wat alle ware vrienden van oprechte samenwerking moet bedroeven.

Biggekerke, 27 Aug. 1929.

A. Janse.

Zó sprak A. Janse van reformatie en van werk des Heren.

Rijswijk (Z.-H.) - Kampen.

H. Klein.

1) !

2) zie bij 6. „Bij den Kafhoop?": „Eerstgenoemden kunnen nu moeilijk anders lezen in dezen Lichtstraal,” enz.

3) Tegenwoordig moet je geloven en zeggen, dat **de** synodale kerken valse kerken zijn. Dat is zelfs door de classis Baarn officieel uitgesproken.

4) !

5) Vergelijk daarmee eens het bekende citaat van ds. Lok door Prof. Kamphuis overgenomen, dat alle christenen het eens zullen moeten worden over de benoeming en waardering van de vrijmaking, wil de zaak van de Here Jezus nog een toekomst hebben. Of ook het gezegde van ds. Douma, dat ons Nee tegen de synodale kerken ons vrijgemaakten moet verenigen.

Reisbrief

Dr. B. Jongeling

Kisangani, 22 febr. 1968

Université Libre du Congo

Boite Postale 2012

Kisangani

République Démocratique du Congo

Donderdag 28 december, 's avonds ruim half tien, comfortabel geïnstalleerd in een van de grote vogels der KLM, vertrok ik uit het kille Nederland naar het equatoriale Afrika. De vlucht duurde de hele nacht. Na een tussenlanding te Accra in Ghana, waar midden in de nacht niets te beleven viel daalden we ruim 7 uur 's morgens te Brazzaville, hoofdstad van de voormalige Franse Kongo. Na vervulling van de nodige doorreisformaliteiten ging het per KLM-auto naar de rivier de Kongo, waar een boot zorgde voor de oversteek naar Kinshasa, voorheen Léopoldville, hoofdstad van de voormalige Belgische Kongo.

De KLM is een voortreffelijke maatschappij. In Brazzaville zorgde een agent overal voor, op de boot was iemand van het kantoor in Kinshasa, die dáár alle grensformaliteiten vervulde en de directeur in eigen persoon bracht mij met zijn auto naar een bureau van de universiteit dat in Kinshasa gevestigd is. Daar werd ik overgenomen door de in Kinshasa woonachtige president van de theologische faculteit, een Amerikaanse zendingsfiguur. De theol. fac., hoewel geïncorpoerd in de universiteit, heeft een grote zelfstandigheid, haar eigen financiën, haar eigen bibliotheek, sinds vandaag ook haar eigen auto. Voor instelling en instandhouding van de theol. fac. hebben samengewerkt en werken samen verschillende kerkelijke groeperingen, vooral van Angelsaksische herkomst.

In Kinshasa werd ik ondergebracht in een zendingshuis, waar doorgaande reizigers — zendingen, op zendingsposten werkzame onderwijskrachten en ook mensen van de universiteit — veelal overnachten en waar men ook wel een binnenlands verlof kan doorbrengen.

Volgens de in Nederland verstrekte gegevens moest ik zondag 31 dec. doorreizen. Maar vrijdagmiddags werd ik opgebeld door de KLM: de vlucht van zondag was geannuleerd, ik kon 's zaterdags m'n reis vervolgen, en dat was eigenlijk de dienst van vrijdag. Over zoiets moet men zich hier niet verwonderen. „Tijd telt niet mee in de Kongo” is een bekend gezegde. Dat bleek ook wel op die zaterdagmorgen.

Om 5 uur moest ik op het vliegveld zijn, om 6 uur zou het toestel vertrekken, maar dat werd tegen half acht. 'k Had inmiddels al heel wat „genoten” van het tropische klimaat, die vrijdag in Kinshasa en vooral gedurende de wachttijd op het vliegveld. Maar eindelijk was het zover. 't Werd een gezellige reis, met de Nederlandse pater Van Eijk, die al 36 jaar in de Kongo is en veel heeft meegemaakt. In de wachtkamer had ik hem ontmoet. Hij kon mij allerlei aanwijzingen geven en ook de mededelingen van de piloot voor mij vertalen, want: ook al is men in het Frans enigszins thuis — Frans is hier n.l. de algemene voertaal — dat wij allerminst zeggen dat men alles even gemakkelijk verstaat. Men moet wenen aan het gesproken Frans, ja men moet wenen aan elke spreker want ieder heeft zijn eigen manier van spreken en 't is lang niet altijd het gearticuleerde Frans van de ontwikkelde Fransman.

Na een vlucht van ruim 3 uur daalden we te Kisangani, het voormalige Stanleyville waar de universiteit gevestigd is. 't Was toen ongeveer half twaalf, want in Kisangani is het een uur later dan in Kinshasa. Eerst waren er weer formaliteiten te vervullen, hetgeen nog al wat tijd in beslag nam. Eindelijk zat ik met m'n bagage in de auto van de waarnemende rector — de rector is momenteel in Canada — die stond te wachten: niet op mij want men had op mij nog niet gerekend, maar op een paar anderen, die met hetzelfde vliegtuig meegekomen waren, twee West-Afrikaners, met wie ik pas na de reis kennis maakte.

Men bracht mij naar het guest-house, waar bezoekers van de universiteit plegen te logeren en waar ook nieuw-aangekomen leerkrachten voorlopig een onderdak vinden. De chauffeur bracht spoedig de rector op de hoogte en deze was onmiddellijk ter plaatse om kennis te maken. Hij was het die vervolgens de decaan — voorzitter — van de theol. fac., Dr. Feenstra, een jaargenoot van mij van de Vrije Universiteit, van mijn aankomst verwittigde. Dr. F. verscheen toen heel

spoedig in het guest-house om mij welkom te heten.

Daar het Kerstvacantie was had ik enkele dagen om te acclimatiseren en mij te oriënteren. Het klimaat is hier gunstiger dan in Kinshasa. 's Avonds en 's nachts koelt het behoorlijk af en ongeveer eenmaal per week valt er flink wat regen, meestal voorafgegaan door en gepaard gaand met onweer. De plantengroei is naar het klimaat: men ziet heel veel palmen van verschillende soorten.

De oudejaarsavond werd doorgebracht in Nederlandse kring. We waren met ons zessen, Dr. en mevrouw Feenstra, de heer en mevrouw Van der Poort — de heer v. d. P. doceert economie — mejuffrouw Jonker, bibliothecaresse der universiteit en ondergetekende. Een andere Nederlander, die hier een Nederlandse firma vertegenwoordigt maar veel omgang heeft met de universiteitsmensen, was met verlof, en later is nog een jong Nederlands echtpaar, waarvan de man antropologie doceert, aangekomen.

Ik ga nu eerst maar verder met de „uitwendige” situatie. Na enkele weken in het guest-house doorgebracht te hebben ben ik verhuisd naar een „vrijgezellen”-flat. De universiteit beschikt nl. over een aantal zgn. „bloccs” die elk 6 appartementen bevatten, gelijkvloers 2 kleinere, op de eerste en de tweede étage elk 2 grotere. Er zijn 9 „bloccs” waarvan er 4 bewoonbaar en voor 't grootste deel bewoond zijn. Deze „bloccs” liggen op een afgeschoten terrein, een half uur gaans van het centrum der stad, en de universiteit ligt dan nog weer een half uur gaans aan de andere kant. Er is een universiteitsbus die zorgt voor halen en brengen van de docenten, maar de dienstregeling is niet altijd even gunstig voor de college-uren! Men moet wel eens een of twee uur in de bibliotheek gaan werken om weer een busverbinding naar huis te hebben en omgekeerd. Men kan de bus moeilijk voor één man laten rijden. 't Is wat geven en nemen. Men moet voor de dienstregeling een zekere grootste gemene deler vinden. Dat kan voor de theol. fac. nu wat beter worden, nu zij over een eigen auto beschikt. Ik heb inmiddels een Kongolees rijbewijs. Overigens moet het met die auto ook weer een beetje uitgezocht worden. We zitten hier met z'n drieën van de theol. fac. — Dr. Feenstra woont in een huis, vrij dicht bij de universiteit en heeft zijn eigen auto — en de college-uren vallen vaak niet gelijk. Maar daar vinden we wel wat op.

Met hartelijke groeten uit het verre land,

B. Jongeling

Vervolg van pagina 381

Nog nimmer echter heeft iemand ook maar een poging gewaagd met de Schrift te bewijzen, dat deze Open Brief in strijd is met de Schriften.

Stelt men daar tegenover, dat het in deze Open Brief ontbreekt aan beroep op de Schrift en aan bewijs uit Gods Woord, dan kan men dat toestemmen. Deze brief bedoelde voor de Tehuisgemeente te Groningen en voor heel onze vrijgemaakte gemeenschap te zijn wat de Duitsers noemen een „Wort zur Lage”, een woord dat in de situatie van het ogenblik troost en steun en onderwijzing bracht. En men kan toegeven, dat het daarbij aan onderwijzing uit de Schriften wel ontbrak.

Toch snijdt het geen hout de broeders daarvan van de latere ontwikkeling uit een verwijt te maken.

Immers: zij zeiden in dezen hun mening. Zij eisten van niemand de overneming van hun gedachten. Zij vroegen tegen niemand disciplinaire maatregelen.

Omgekeerd deden anderen dat wel tegen de Open-Brief-schrijvers; zelfs tegen hen, die de Open Brief niet onvoorwaardelijk afkeurden of weigerden aan de eis tot 'maatregelen' te voldoen.

Welnu, wie tuchtmaatregelen eist en neemt in de kerk, die kan en mag dat alleen doen op grond van de Schrift. Niet daarom, dat zijn gevoelens zijn gekwetst, zijn meningen werden geraakt, zijn overtuiging werd weersproken.

Onder de kerkelijke tucht valt slechts wie duidelijk tegen de HEERE zondigt. En dat is slechts duidelijk uit de Schrift.

Op hem rust de plicht met de Schrift te bewijzen dat de Open Brief valse leer brengt.

Die last heeft nog niemand op zich genomen.

Of ook maar met een vinger aangeraakt. *)

*) Wij voegden hier een komma in. G.V.

*) We mogen hier wel herinneren aan de toetsing van het Bijbelgebruik door de laatste synode in de artikelen van ds. J. Meester.

Boekbespreking

Ds. Richard Wurmbrand. **De ondergrondse Kerk.** Gemarteld om Christus' wil. 1967. Intern. Raad van Christelijke kerken. f 4.90 franko per post. Men kan het bestellen door overschr. op postrekening 524990 t.n.v. Alg. Secr. I.C.C.C., Singel 386, Amsterdam.

Laat ik beginnen met dit boekje warm aan te bevelen. We kunnen uit dit werkje veel leren. Tot beschaming en vertroosting. Men wordt er stil van. Ik schaam mij als christen, als ik lees wat christenen achter het ijzeren gordijn hebben te lijden en te strijden. Maar het is ook vertroostend te lezen, wat Gods genade in gevangnissen en concentratiekampen vermag.

De schrijver heeft welgeteld 14 jaar doorgebracht in communistische gevangnissen. Wat christenen daar hebben geleden is haast niet te geloven. En naar de schrijver zelf verklaart is het ergste niet te beschrijven. Men zou zeggen dat een man die zo verschrikkelijk veel van de communisten heeft geleden en die om zo te zeggen geradbraakt naar het Westen is ontkomen, wel moet gloeien van haat tegen z'n folteraars. Maar hiervan is in dit boekje geen spoor te vinden. Hier zien we wat Gods genade vermag. Op bl. 73 lees ik: „Ik heb de communisten lief en haat het communisme. Dit is de juiste christelijke houding. Wij moeten de zielen van de communisten zoeken te winnen. Wij moeten hen in de praktijk onze liefde laten zien, zoals die niet is uitgedoofd door wat zij ons hebben aangedaan. Christenen, die door de communisten gemarteld zijn, begeren hen te belonen door hun de blijdschap en het heil te schenken dat zij in Christus hebben gevonden.”

Er is in Roemenië, waar deze martelaar geleden en gestreden heeft, een bovengrondse kerk en een ondergrondse. De bovengrondse of officiële kerk is meer „dood” dan „levend”. Priesters, pastoors en predikanten hebben in meerderheid met het communisme een compromis gesloten. Op bl. 15 is te lezen: „De communisten belegden in het parlamentsgebouw een congres van alle christelijke kerken. Er waren vier duizend priesters, pastoors en predikanten van alle kerkengroepen. Deze vierduizend priesters en predikanten kozen Jozef Stalin tot ere-voorzitter van het congres. Hij was tegelijk voorzitter van de Wereldbeweging der godlozen en een massamoordenaar van de christenen. Bisschoppen en pastoors stonden de één na de ander in ons parlamentsgebouw op om te verklaren dat communisme en christendom in principe hetzelfde zijn en naast elkaar konden bestaan. De ene predikant na de andere richtte zich in prijzende bewoordingen tot het communisme en zei, dat de nieuwe regering verzekerd kon zijn van de trouw van de kerk”. Gelukkig waren er ook vele anderen, die niet bogen maar trouw bleven aan Christus en Zijn dienst. Maar de meesten van hen moesten daarvoor boeten. En zo vormde zich een ondergrondse, levende kerk.

Deze kerk wordt volgens de schrijver gevormd door drie groepen:

I Predikanten, die door communisten zijn verwijderd. Ze gaan in het geheim door met hun werk en preken in schuren, op zolders enz.

II De „leken-kerk”, die naar mijn indruk wel het voornaamste deel vormt. Van deze „leken” schrijft ds Wurmbrand: „Men bedenke dat er geen naamchristenen, geen lauwe en tweeslachtige christenen zijn in Rusland of in China. Daarvoor is de prijs, die christenen moeten betalen, veel te hoog. En dan is er nog iets dat we moeten onthouden, namelijk dat de vervolging altijd een beter soort christen heeft voortgebracht, een getuigend christen, één die zielen wint. De communistische vervolging heeft teruggeslagen en ernstige, toegewijde christenen opgeleverd, zoals in vrije landen zelden worden aangetroffen. Deze christenen kunnen niet begrijpen, hoe iemand een christen kan zijn en niet zou begeren ieder die hij ontmoet voor Christus te winnen”, bl. 99.

III Officiële predikanten, die zich niet laten breidelen en tot zwijgen brengen. „Voor het

uiterlijk lijken ze volzaam en gehoorzaam, maar ze wagen hun leven door in het geheim het Woord Gods te verspreiden”, bl. 101.

Voor onze begrippen vormt dit alles maar een vreemde kerk. Maar ze kon wel eens echter en levender zijn dan hier in het Westen. Ik lees op bl. 74: „De ondergrondse kerk is een arme, lijdende kerk, maar zij is konsekvent. Zij kent geen lauwe leden. Een godsdiensttoefening in de ondergrondse kerk is gelijk aan die welke negentienhonderd jaar geleden werden gehouden in de eerste christelijke kerk. De prediker heeft geen uitgewerkte theologie. Hij kent geen Homiletiek, evenmin als Petrus die kende. Iedere hoogleraar in de theologie zou Petrus misschien een slecht cijfer hebben gegeven voor zijn preek op de Pinksterdag. De verzen van de Bijbel zijn in de communistische landen niet zo goed bekend, omdat de Bijbels schaars zijn. En bovendien heeft de prediker naar alle waarschijnlijkheid jarenlang in de gevangenis gezeten, zonder Bijbel”. Daar zullen weinig „schriftgeleerden” onder hen zijn, maar zij kennen het Evangelie wel en prediken dat als een kracht Gods tot zaligheid.

We mogen allen wel eens nadenken over wat er staat op bl. 66: „De ondergrondse kerk achter het ijzeren gordijn is vol van liefde en ijver. In Rusland zijn er geen lauwe christenen. Of men is christen met heel zijn hart, of men is helemaal geen christen, want het kost heel wat om een discipel van Jezus te zijn. De christenen daar verspillen hun tijd en hun energie niet, als zovelen in het westen, met het aanvallen van de leerstellingen van een andere christelijke religie of zelfs met het disputeren over hetgeen niemand weet. Zij leven uit de wezenlijke inhoud van de christelijke boodschap”.

Ik kan niet nalaten ook nog dit aan te halen: „God is „De Waarheid”. De Bijbel is „de waarheid over de Waarheid”. Theologie is „de waarheid over de waarheid over de Waarheid”. Allerlei christenmensen leven bij deze vele waarheden omtrent de Waarheid en, als gevolg daarvan, hebben zij de Waarheid niet. Verhongerd, geslagen en bedwelmd, waren wij de theologie en de Bijbel vergeten. Wij hadden „de waarheden omtrent de Waarheid” vergeten en daarom leefden wij in de Waarheid”, bl. 68. We moeten niet denken, dat ds Wurmbrand de Bijbel en de theologie niet waardeert. Hij smeekt immers om hulp, opdat Bijbels naar de ondergrondse kerk kunnen gezonden worden. Maar hij wil maar zeggen, dat het ons bij het gebruik van de Bijbel en bij het beoefenen van de theologie om de Waarheid moet gaan, dat wij God moeten kennen tot onze zaligheid. En wij mogen bedenken dat er een schriftgeleerdheid is en een theologische wetenschap, die van geen waarde is, als wij daardoor God niet kennen en Jezus Christus die Hij gezonden heeft.

De schrijver is geschrokken toen hij, na loskoping door Noorse christenen, in het Westen kwam. Hij bezocht tal van theologische scholen: „Daar heb ik voordrachten gehoord over de geschiedenis van kerkklokken en van liturgische liederen, over kerkelijke wetten, die al lang buiten gebruik zijn gesteld, of over een kerkelijke tucht, die niet meer bestaat. Ik heb studenten in de theologie ontmoet, die leren, dat het scheppingsverhaal in de Bijbel niet waar is, noch het bericht over Adam, noch dat over de zondvloed enz. enz. . . . Dit zijn de dingen, die de tegenwoordige kerkelijke leiders hebben geleerd toen zij op het seminarie waren. Dat is de atmosfeer waarin zij leven. Waarom zouden ze trouw zijn aan een Meester over Wie zulke vreemde dingen worden gezegd? Waarom zouden kerkelijke leidlieden trouw zijn aan een kerk, waarin vrijelijk geleerd kan worden dat God dood is?”, bl. 79.

Dit boekje klaagt ook ons aan. Niet dat wij zouden leren, dat God dood is. Maar wel in dit opzicht, dat wij vaak discussiëren over beuzelingen. Over de betekenis van een zin uit de Belijdenis of over de uitleg van een art. van de K.O. Volgens de schrijver zou een kerkelijke vergadering in een belegerde stad, in een tijd toen Europa door het Mohammedanisme bedreigd werd, zich eens bezig gehouden hebben met de vraag welke kleur de ogen van de Heilige Maagd zouden hebben gehad. Dat zal wel een legende zijn. Maar ik zou toch wel willen, dat dit boekje van een martelaar ons deed verstaan, dat het Evangelie alleen een kracht Gods tot zaligheid is. En dat dit het Leven is, dat wij God kennen en Jezus Christus die Hij gezonden heeft. En dat we heel wat „kwesties”, waarmee wij ons druk maken moesten begraven. En ons beperken tot wat fun-

damenteel is voor het bestaan van een levende kerk. Koopt dit boekje en leest en leert.

Tenslotte: Giften voor het werk van de ondergrondse kerk kunnen worden gestort op postrek. 524990 t.n.v.: Alg. Secr. I.C.C.C., Singel 386, Amsterdam, met vermelding: Voor de ondergrondse kerk.

H. J. Jager

Tussen vriend en vijand. H. Westerink, Uitg. De Vuurbaak. Prijs f 7,90.

Van dit boek is inmiddels de tweede druk verschenen.

Het is een aardig verteld verhaal over een jongen uit de „Leicesterperiode” van de 80-jarige oorlog volgens het bekende recept: Spanjaarden, Geuzen, verraad, list, strijd, muiterij, gevangenneming en ontsnapping. Aan spanning ontbreekt het niet.

De verrader, Andries met de Oren, deed me sterk denken aan de Schele Ebbefiguur van W. G. v. d. Hulst. Waarom moeten verraders altijd lichamelijk verminkte mensen zijn?

De verrader gaat dood en alles krijgt een gelukkig einde. Ik weet, dat de jeugd hiervan smult, maar krijgt ze hierdoor van de oorlog met al zijn verschrikkingen niet een vertekend beeld?

Het boek is zowel voor jongens als voor meisjes in de leeftijd van 10-14 jaar te lezen.

„Tussen vriend en vijand” ziet er goed verzorgd uit. De druk is prettig, de illustraties zijn van Jan Lutz.

G. Sikkema

H. Berkhof, **Gegronde Verwachting**, Nijkerk, G. F. Callenbach n.v., 1967, f 7.50.

In dit 100 blz. tellende boekje, dat de ondertitel draagt: schets van een christelijke toekomstleer, wil Prof. Berkhof een stukje dogmatiek geven. Het woord „toekomstleer” is hierbij bedoeld als een vertaling van „eschatologie”, die naar de auteur hoopt in de plaats kan treden van de nare vertaling „leer der laatste dingen”. We helpen hem hopen. Met de hoofdtitel „gegronde verwachting” wil hij aangeven: wij leven in verwachting, naar de toekomst toe, maar deze verwachting is gegrond in wat God ons in dit leven al schenkt, in Christus en de Geest.

Al is dit boekje niet zo erg groot, er staat heel wat in. We komen op de hoogte met wat in de laatste tijd omtrent dit onderwerp naar voren is gebracht. Namen als Althaus, Barth, Moltmann worden genoemd; ook Schilder is niet helemaal vergeten. Onderwerpen als „Tijd en Eeuwigheid”, „Eschatologie en Futurologie” komen aan de orde. Prof. Berkhof weet duidelijk en helder te schrijven. Op verschillende punten wordt ons wat de Schrift in dezen leert beter verstaanbaar; onze verwachtingen worden klaarder en bewuster. Voor een geschoolde lezer zou ik dit boekje dan ook willen aanbevelen. Diezelfde lezer zal dan ook wel merken, dat niet alles wat de hoogleraar schrijft, verantwoord is. Ik heb tenminste wel ernstige bedenkingen. Die richten zich met name tegen de vrij nonchalante manier waarop de auteur de leer van Gods verkiezing aan de kant schuift. Ik ben het wel met hem eens, al zegt hij het wat cru, dat het ongerijmd is, dat God zo maar zou hebben besloten 'n groot aantal mensen te doen geboren worden voor de eeuwige verwerping. Dat wordt ook niet door de gereformeerde confessie gesteld. Vgl. Besluit Dordtse Leerregels. Maar ik begrijp niet, dat de leer, dat God velen laat in de verwerping, die ze zelf gekozen hebben, God zou maken tot een willekeurige en daarom toch ook weer wrede God, die in zijn heilsaanbod altijd een enorme slag om de arm houdt. Waarom God het menselijk neen tegen Hem niet bij alle mensen overwint, vermag ik ook niet te verklaren. Maar wanneer God sommigen de prediking van het evangelie en de kennis aan Christus onthoudt, is dat toch geen slag om de arm houden in zijn heilsaanbod? Het heilsaanbod komt immers niet eens tot hen. En wanneer anderen dat heilsaanbod verwerpen, dan ligt de schuld daarvan toch bij hen? Gods roeping is serieus gemeend (D.L. III, IV, 8). Dat velen de

roeping niet opvolgen ligt niet aan God, maar aan de mens (D.L. III, IV, 9). Zouden we, zou ik willen vragen, geen rekening mogen houden met de mogelijkheid, dat God zijn macht beperkt heeft, omdat Hij de mensen als mensen wilde behandelen? Vgl. het woord van de Here Jezus, en d.i. toch het woord van God, tot Jeruzalem: hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen... en gij hebt niet gewild, Matth. 23, 37. En onwil en ongehoorzaamheid straffen kan toch geen wreedheid genoemd worden. Tenzij wij als mensen ons vermeten de maat van Gods straf te bepalen. Er is trouwens ook verband tussen onwil en straf: allen die mij haten, hebben de dood lief, Spr. 8, 36. In verband hiermee stelt hij ook, zij het vragenderwijs, de mogelijkheid, dat er geen eeuwige verwerping is. Hij beroept zich daarvoor ook op 1 Kor. 15, 22: Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden. Hij kan, dacht ik, deze tekst alleen gebruiken als hij 'in' lokaal neemt en alle mensen op een of andere wijze besloten denkt binnen Adam en Christus, zodat wat voor Adam en Christus geldt ook op alle mensen van toepassing is. Maar had de tekst dan niet moeten luiden: Want evenals in Adam alle mensen gestorven zijn, zo zijn ook alle mensen in Christus levend gemaakt geworden? Maar dat staat er niet. Het 'in' moet m.i. instrumenteel-causaal genomen worden. Dank zij de onheilvolle invloed, die van Adam uitgaat, sterven vandaag nog steeds alle mensen; dank zij de verlossende invloed, die van Christus uitgaat, zullen eens allen, nl. voorzover zij onder die invloed staan, levend gemaakt worden. Het is duidelijk, dat alle mensen, hoofd voor hoofd, onder de invloed van Adam staan, maar dat zulks niet het geval is in betrekking tot Christus. En zo kan, naar ik meen, Prof. Berkhof zich op deze tekst niet beroepen voor de gedachte van een redding, die alle mensen omvat.

De bespreking van dit boekje is wat lang uitgevallen. Maar ik dacht, dat we hier aan vragen raakten, die ons allen wel bezig houden. Daarom heb ik er wat over uitgeweid. Misschien zelfs nog te kort.

Het boekje ziet er goed verzorgd uit.

H. Venema

PERSSCHOUW

HERWAARDERING VAN DE VRIJMAKING

Onder dit opschrift schreef ds O. Mooiweer in de Enschedese Kerkbode het volgende ontdekkende artikel:

„Het is vandaag de dag maar een trieste zaak! De broeders en zusters zijn verdeeld in twee groepen, die elkaar een nadere typering en karakterisering der vrijmaking betwisten. In dat verband wordt er van verschillende zijden met allerlei woorden en termen geschermd. We hebben trouwens in de loop der jaren al heel wat betitelingen gehanteerd. Ik noem: synodocratie, consistoriocratie, dominocratie, hiërarchie, simplisme, exclusivisme, independentisme, extremisme, confessionalisme, biblicisme, spiritualisme, enz. En het wonderlijke is, dat men elkaar soms hetzelfde euvel verwijt. Men haalt dan de historie erbij, of laat soms de geschiedenis ongemerkt buikspreeken om toch maar te bewijzen, dat het werkelijk zo is, als men het stelt. Maar niet iedereen beseft de draagwijdte van de terminologie, die hij aanwendt om zijn argumentatie kracht bij te zetten. Daardoor is er een zekere babylonische spraakverwarring ontstaan. Discussies worden vaak in het persoonlijk vlak getrokken, waardoor ettelijke ethische conflicten in de vrijgemaakte kerken zijn gerezen. Het kerkvolk leest en ziet toe en wordt of opgezweept tot een ongeestelijke hetze of krijgt de neiging om geen kerkelijk blad meer in te zien, wil men tenminste niet binnenkort door een hartaanval getroffen en uitgeschalkeld worden. De bejegening van elkaar is niet meer doorgedurd van de christelijke liefde! God vraagt liefde tot de waarheid, maar ook tot de waarachtige eenheid van allen, die een even kostbaar geloof als wij verkregen hebben.

Deze twee termen spreken elkaar niet tegen! Waar ik het eerste eenzijdig accentueer, verstart

en verzandt de kerk. Maar waar ik dat andere als het één en het al beschouw en bereid ben met de ware leer een beetje de hand te lichten, daar verwatert de kerk. Er is geen verdraagzaamheid meer! Als het gaat om ettelijke verschillen wat de uitleg van het Woord Gods betreft, dan is men bijzonder soepel en roemt men de diepgaande inhoud van de Bijbel. Maar een verschil in interpretatie van de confessie, welke toch nooit met de Bijbel op één lijn geplaatst mag worden, kan nagenoeg niet worden getolereerd. Ik vraag mij werkelijk bezorgd af, hoe men dan met het tamelijk recente verleden moet klaarkomen. Men heeft zich in 1942 en volgende jaren regelmatig beroepen op die innerlijk tegenstrijdige pacificatie-formule van 1905. En voordien werd jarenlang de mening, die de veronderstelde wedergeboorte voorstond, geduld. Het is zelfs goed vrijgemaakt om vandaag de dag nog te beweren, dat een synodaal gereformeerde, die meent voor zichzelf aanhanger te moeten zijn van deze theologische gedachtenconstructie, desondanks hartelijk welkom is in onze gereformeerde kerken. Omdat de Vrijmaking zo'n oecumenische daad was! Ik weet niet, hoe velen onder ons daarover beperkt heeft, omdat Hij de mensen wilde behandelen? Vgl. het woord van de Here Jezus, en d.i. toch het woord van God, tot Jeruzalem: hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen... en gij hebt niet gewild, Matth. 23, 37. En onwil en ongehoorzaamheid straffen kan toch geen wreedheid genoemd worden. Tenzij wij als mensen ons vermeten de maat van Gods straf te bepalen. Er is trouwens ook verband tussen onwil en straf: allen die mij haten, hebben de dood lief, Spr. 8, 36. In verband hiermee stelt hij ook, zij het vragenderwijs, de mogelijkheid, dat er geen eeuwige verwerping is. Hij beroept zich daarvoor op 1 Kor. 15, 22: Want evenals in Adam denken, maar vrees soms, dat zij zonder enige geestelijke vreugde het nieuwe lid zouden begroeten, gesteld, dat hij overal zou worden geaccepteerd. Want voor ettelijke vrijgemaakten ben je vandaag niet meer acceptabel als je niet belijdt, dat de vrijmaking een afscheiding was van hen, die niet van de kerk zijn. Maar moeten onze kerken dan ten onder gaan aan een herwaardering van de vrijmaking? Als men er over praat, dat er verschillende theologen en gemeentelieden veranderd zijn, kan ik dat niet ontkennen. Maar dan moet U absoluut niet naar één kant kijken. Want de één wil de synodale kerken geen valse kerken meer noemen, terwijl de ander van mening is, dat we eigenlijk niet meer kunnen volhouden, dat een schorsing op grond van art. 79 en 80 D.K.O. in principe een uitsluiting uit het hemelrijk inhoudt. Maar waar blijft men zo met de oorspronkelijke basis van het G.P.V.? En hoe denkt men nu nog het verzoek tot samenspreking van synodale zijde af te wijzen, althans in eerste instantie? We hebben toch altijd beweerd, dat we eerst op schrift wilden hebben hoe de synodalen over ons dachten, omdat ze een uitspraak hadden gedaan over onze staat voor God?

Dit zijn dus wel heel belangrijke dingen! Waarom kan men niet meer met elkaar over deze zaken praten? Moeten we het kerkelijk leven verder laten frusteren? Is het dan niet mogelijk om een rondetafelconferentie te houden? Ik geloof, dat we weer de weg op moeten van een soort pacificatie-formule, wil de continuïteit van het vrijgemaakte kerkelijke leven gewaarborgd zijn. Dan kunnen we via die formule veel laten rusten, opdat de kerkelijke sfeer worde gezuiverd voor een eerlijke worsteling op één kerkvloer bij het licht van het ene machthebbende Woord van God.

Want het gaat ons toch om het behoud van de Kerk van Christus!

Wie zich daaraan dienstbaar stelt, zal tot het uiterste kunnen gaan in christelijke zelfverloochening. We hebben als gemeente van de levende Heer nog een geweldige taak in deze wereld te vervullen. Het benauwt je toch, als je leest, dat nog maar 32% van de mensheid zich christen noemt. Volgens de statistieken zal dit in het jaar 2000 zelfs dalen tot 19%. Wat doen wij daaraan? Denken we soms, dat we magnetische aantrekkingskracht zullen bezitten ten opzichte van deze verheidenste wereld, als we op een dergelijk niveau als thans doorgaan?

De vraag stellen is haar beantwoorden. God geve, dat we alles wat geoorloofd is ondernemen tot herstel van het geschokte vertrouwen en tot heling van geslagen breuken! Zijn eer is er mee gemoeid in kerk en wereld!

En die eer is werkelijk teer!”

C. V.

Belangrijke mededeling

Voor de brochure van ds. Visee over de kerkscheuring in Kampen — ze bevat 160 pagina's — bleek zeer grote belangstelling te bestaan. Reeds twee drukken zijn daarvan verschenen en nagenoeg uitverkocht. Enkele broeders in den lande namen nu het initiatief een goedkope verspreidingseditie te doen vervaardigen. Van deze goede uitgave worden de exemplaren tegen zeer lage prijzen beschikbaar gesteld. En wel voor de volgende:

1 ex. voor f	1,80
5 ex. voor f	8,—
10 ex. voor f	15,50
25 ex. voor f	37,50
100 ex. voor f	140,—

Met het oog op de bepaling van de definitieve oplage is **SPOEDIGE** bestelling gewenst. Men bestelle liefst per giro en wel op giro-rekening no. 87 37 29 ten name van **B. v. d. Kooi, Hendrik van Viandenstraat 26, Kampen.**

Het Comité

KERKNIEUWS

Aangenomen: naar Utrecht-N.W.: ds. R. Houwen te Hattem; naar Loenen a.d. Vecht en Nigtevecht-Weesp: ds. A. Kamer te Hijken-Hooghalen.

Bedankt: voor IJmuiden: ds. G. Zomer te Groningen-Z.; voor Zuidwolde (Gr.): ds. T. Dekker te Goes.

Ds. J. Groen jr. — Donderdag 7 maart jl. overleed plotseling ds. J. Groen jr., predikant te Groningen-Z.

Ds. Groen werd 28 juli 1906 geboren en diende de Kerken te Venlo-Roermond van 1934-1939, Kralingseveer van 1939-1942, Bilt-hoven van 1942-1946 en Groningen vanaf 1946. Na de kerksplitsing werd ds. Groen predikant van Groningen-Zuid.

Ds. Groen heeft zondag nog het Woord verkondigd en woensdagavond nog catechisatie gegeven. Op doktersadvies moest hij zich echter de laatste dagen in acht nemen.

Van de Theol. Hogeschool was hij secundus-curator.

Dr. R. H. Bremmer — Woensdag 21 febr. jl. mocht dr. R. H. Bremmer, predikant te Enschede-Oost zijn 25-jarig ambtsjubileum vieren. Daartoe werd 's avonds een samenkomst gehouden, met de kerkeraad en de gemeente, in de kongres-zaal van de Twentse Schouwburg, waar vele sprekers en afgevaardigden de jubilaris hun gelukwensen aanboden.

Ds. D. Los — Zondag 3 maart jl. nam ds. D. Los afscheid van zijn gemeente te Grootegast en Gerkesklooster-Stroobos. Bij deze gelegenheid bediende hij het Woord uit Zach. 6:8.

In de week voor deze zondag, waren in een gezellige gemeentevergadering hem reeds verschillende geschenken aangeboden.

Ds. P. P. Goossens — In verband met zijn aanstaand vertrek naar Soemba, nam ds. P. P. Goossens op zondag 3 maart jl. afscheid van zijn gemeente te Schouwerzijl, en van de gemeente te Winsum-Obergum, van welke laatste hij gedurende 6 jaar consulent was geweest. Bij beide gelegenheden bediende hij het Woord over de tekst: Kol. 3:12-17 en 4:2-4.

Ds. H. J. Nijenhuis. — Zondag 3 maart jl. werd ds. H. J. Nijenhuis, gekomen van Bunschoten-Spakenburg, bevestigd als predikant te Groningen-O. Zijn bevestiging, ds. A. Jagersma, bediende bij deze gelegenheid het Woord uit 1 Petrus 1:22-25.

In de middagdienst verbond ds. Nijenhuis zich aan zijn gemeente met een preek over 2 Petrus 1:19-21.

P.S. Noord-Holland — De P.S. van Noord-Holland, die aanvankelijk zou samenkomen op zaterdag 9 maart jl., is op verzoek van de classes Amsterdam en Haarlem uitgesteld tot zaterdag 6 april a.s. in de kerk te Amstelveen.

Classis Utrecht-Breukelen — Naar aanleiding van ingekomen bezwaarschriften van brs. te De Bilt en Utrecht-C. heeft de Classis Utrecht-Breukelen in haar voortgezette vergadering van 15 februari jl. uitgesproken dat zij de zgn. Open Brief als strijdig met Schrift en belijdenis afwijst vanwege het feit dat

1. deze brief de vrijmaking reduceert tot een „broedertwist” en een „vete” tussen broeders, en ontkent dat Christus door de Vrijmaking van 1944 een nieuw werk van Kerkreformatie heeft ten uitvoer gelegd;

2. deze brief het geloof dat de vrijmaking geschied is naar art. 28 N.G.B., qualificeert als „vrijmakingsgeloof”, een ideologie die religieus zeer gevaarlijk is;

3. deze brief relativerend spreekt over de functie en het gezag der Kerkelijke belijdenis;

door welke feiten ongetwijfeld opening gegeven wordt aan de moderne oecumenische geest die de afvallige christenheid onzer dagen bezielt en die de ogen doet sluiten voor de concrete normen en geboden des Heren voor de rechte vergadering der Kerk, zoals die in de H. Schrift geopenbaard en in de confessie der Kerk naar de Schrift beleden zijn.

Vgl. Joh. 17:17-19; Cor. 3:11; Ef. 2:20-22; 1 Tim. 3:15; Titus 1:9; Judas vs. 3, Openb. 21:14; zondag 21 H.C.; art. 27-30 N.G.B., in welke geest ook reeds door verschillende generale synoden gesproken is (1946, 1951, 1958-59, 1964-65, 1967).

's-Gravenhage — De kerkeraad van 's-Gravenhage-West heeft kennis genomen van een bericht in het kerkblad van 's-Gravenhage-Loosduinen (Ds. Verheij) dat een aantal leden van de gemeente van 's-Gravenhage-West door de raad van Loosduinen zijn aanvaard als (gast)leden. Een brief inhoudende een protest tegen deze handelwijze werd verzonden.

Vroomshoop — Op zondag 3 maart jl. werd de volgende afkondiging aan de gemeente gedaan:

„In verband met bespreking van kerkeraad en kerkvisitatoren met ds. J. Verhoeff — welke bespreking nog niet is afgesloten — zou ds. Verhoeff de eerste drie weken geen ambtelijk werk verrichten. Met hartelijke instemming zowel van de kerkeraad als van ds. Verhoeff is hiertoe besloten”.

Utrecht — De kerkeraad van Utrecht besloot met 15 tegen 3 stemmen bij 9 onthoudingen aan de e.v. classis Utrecht-Breukelen te schrijven, dat hij niet kan voldoen aan het classisbesluit, volgens welke ds. W. G. Visser dient te worden onderhouden over wat hij gezegd heeft over de belijdenis in een preek over zondag 12 van de Catechismus. De kerkeraad zegt noch in deze preek, noch in het oordeel van de classis gronden tot vermaan te kunnen vinden.

ADRESSEN

Ds. D. Los, Laan van Eik en Duinen 198 te 's-Gravenhage, tel. (070) 681242.

Ds. J. C. Janse, Nordlaan 31, Velp, tel. (08302) 5809.

Hattem: penningm.: D. Eikelboom, Zevenhuizen 16, Hattem.

Middelstum: scriba: F. Oudman, Westervijwerd 78, Middelstum.

Veendam: scriba: T. Beijes, Galjootstraat 50, Veendam, tel. (05987) 4744.

Verschenen:

**WAT IS
EEN CHRISTEN
NODIG
TE GELOVEN?**

Ds. F. F. Venema.

Een Gereformeerde Geloofsleer
287 blz. Linnen band f 10,90.

BOEKERIJ „DE LANTAARN”

Compagnieweg 50 — HILVERSUM — Telefoon 02150-50357

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)

Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm

Familieberichten 15 ct. per mm

VAKANTIE-WONINGRUIL

Aangeboden: flink woonhuis te Ermelo,
gevraagd woonhuis aan de Noordzeekust, met minstens
6 slaappleatsen.

Eerste 3 weken van juli.

Wemmenhove, Kerklaan 16, Ermelo. Tel. 03417-3854.

DE TOESTAND DER DODEN

Waar en in welke toestand bevindt de mens zich
na gestorven te zijn?
67 blz.

ALLEN GODS WOORD

KAN ONS DAAROVER INLICHTEN!

ZORG TOCH DAT IEDER HET WEEET.

Toezending direct na ontvangst van slechts f 1,25 op
giro 346974 t/v Comité tot verbreiding van de Waarheid
der Schriften, Rotterdam-11, Adm. Reaphorststraat 20b.

MEDEDELING

AAN DE LEDEN VAN DE

GEREFORMEERDE PERSVERENIGING

„OPBOUW”

De eerstvolgende ledenvergadering van de
Gereformeerde Persvereniging zal worden
gehouden op zaterdag 20 april a.s.

Houdt u deze datum vrij?

Spreker Dr. J. Veenhof.

Nadere mededelingen volgen.

Het Bestuur

Aan onze abonnees

Hoewel de kosten van ons blad de laatste jaren regelmatig zijn gestegen, hebben wij, in tegenstelling tot de meeste andere periodieken, onze abonnementsprijs tot nu toe onveranderd gelaten. Dat was enerzijds mogelijk door de sterke toename van ons aantal abonnees en anderzijds door een reservefonds, dat wij konden aanspreken.

Dit fonds is echter zodanig geslonken en de kosten blijven verder ook zo stijgen, dat een verhoging van abonnementsprijs niet kan uitblijven.

Met ingang van 1 april a.s. wordt daarom de abonnementsprijs gebracht op f 15,— per jaar. Voor studenten wordt de prijs f 10,— en voor het buitenland zeepost f 20,—, luchtpost f 35,—.

Abonnees voor wie deze verhoging beslist te bezwaarlijk is, behoeven echter het abonnement niet op te zeggen. Zij kunnen de oude prijs blijven betalen, wanneer zij daarvan bericht zenden aan onze penningmeester, br. W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

Bestuur

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Dezer dagen krijgen alle abonnees een stortingskaart bij het blad gevoegd.